DISCURS ESEISTIC.
COERENȚĂ, REFERENȚIALITATE, COEZIUNE

Luminița CHIOREAN

Abstract

The textual coherence assumes temporality, referentiality and rules of coherence. The temporal order, the causality and the interval provide coherence to the esthetic discourse. The interval suggests the order of the discourse towards an ethics of the poetics. (The arbitrary feature of the interval requires to be substituted with a pre-order). The cohesion remains an indication of the esthetical discourse. In the text analysis, we have revealed the degree of co-textual in Nichita Stanescu's essay *Tom's Hemogram.* The dependence principle of contextual and co-textual aptness of the initiative and reactive constituents is based on the principle of dialogical interpretation.

În analiza textologică a discursului eseistic, reţin atenţia, în special, aspectele referitoare la ***coerenţă şi coeziune***, fundamentale în organizarea sensului eseistic.

Coerenţa apare ca răspuns la întrebarea: *„în ce condiţii, un discurs, adică o suită de enunţuri, poate fi considerat bine format sau coerent?"*[Moeschler, 423] Coerenţa textului presupune cel puţin două aspecte: (A) dimensiunile fundamentale ale coerenţei discursului, adică *temporalitatea* şi *referenţialitatea*, şi (B) *regulile de coerenţă.*

[A] Mai întâi, în urma analizei primului aspect, textul eseistic angajează ***discursul*** [Benveniste, 2000: 226-238] ca plan al enunţării, definit prin trei timpuri fundamentale, şi anume: prezentul, viitorul şi perfectul compus [perfectul comportă două funcţii pe care sintaxa le deosebeşte: complinirea şi anterioritatea, repartizate simetric între naraţiune şi discurs, prin aorist, respectiv perfect compus].[1] Imperfectul este comun ambelor planuri ale enunţării. În al doilea rând, *discursul* trimite la „orice enunţare ce presupune un locutor şi un auditor, iar, din partea unuia, intenţia de a-l influenţa pe celălalt într-un fel sau altul" [Benveniste, 2000: 251].

În acest sens, probăm şi analiza lui Weinrich [1973, apud Moeschler, 1999: 424-425], o continuare a analizei lui Émile Benveniste [1966; ed rom. 2000] (timpurile verbale se organizează în sisteme care trimit la două planuri de enunţare[2]) şi a teoriei lui Kate Hamburger [1986, apud Moeschler, 2000: 424]: timpurile verbale sunt doar „semne obstinate", adică cu o frecvenţă ce indică ***o atitudine locuţionară*** (comentariu sau discurs şi povestire) şi ***o perspectivă locuţionară*** (retrospectivă, prospectivă sau perspectivă zero). Luăm, spre exemplificarea pe această grilă a temporalităţii, fragmente din eseul *Distanţa dintre gură şi hrană.* În urma analizei secvenţelor verbale, vom avea informaţii textuale asupra dimensiunii sau dimensiunilor temporale, însemne înregistrate în tabelul:

BDD-A23729 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:36 UTC)

Frg eseu	***Structuri verbale***	***Timp***			***Persoană***			***Număr***	
		Prezent	***Trecut***	***Viitor***	***I***	***aII[a]***	***aIII[a]***	***Sg.***	***Plr.***
I	*se poate (considera)*	***+R imp***	-	-	-	-	+	+	-
	(el) poate (reprezenta)	***+A***	-	-	-	-	+	+	-
	ţinând...	***+A***	-	-	-	-	+	+	-
	(noi) putem (considera)	***+A***	-	-	+	-	-	-	+
	(noi) putem (considera)	***+A***	-	-	+	-	-	-	+
	(noi) putem (accepta)	***+A***	-	-	+	-	-	-	+
	(omul) este ... fiinţă	***+A***	-	-	-	-	+	+	-
	(ele) nu sunt decât decăderi	***+A***	-	-	-	-	+	-	+
	(din om)	***+A***							
	(noi) putem socoti		-	-	+	-	-	-	+

Conform reprezentării temporale din tabelul propus mai sus, putem extrage următoarele concluzii: (1) textul eseistic este ***un discurs dialogic*** (sau ***conversaţional)*** consumat majoritar într-un prezumtiv viitor ce stabileşte o relaţie amiabilă cu un prezent activ. Situaţia pledează pentru: (2) o atitudine ilocuţionară, persuasivă, simultan petrecută cu ... (3) ... o receptare a sensului eseistic la maximum! Care este explicaţia folosirii viitorului raportat la trecutul verbal cu formele de imperfect, perfect simplu (aoristul, cf Benveniste), mai mult ca perfectul? În lectura eseului citat, timpurile trecutului sunt folosite în redarea parabolei biblice, considerată o naraţiune sau enunţare istorică! (4) Tabelul este de uzanţă şi în interpretarea *coeziunii*, modalitate absolut necesară în realizarea „globalizării" sensului textual, aici: eseistic.

Într-alt eseu stănescian, *Despre corpul alergic al ideilor*, enunţarea istorică este folosită la început devenind pretextul eseistic, demers narativ care deschide apetitul spre „istorie", fabulaţie, făcând trecerea spre comentariu: discurs despre ... „corpul alergic al ideilor". Astfel, sub apanajul stilistic al perpetuării acţiunii la imperfect din enunţul afirmativ: *„Cel mai mare miracol al existenţei terestre îl constituia naşterea ideilor"*, enunţ autotelic prin înregistrarea „miracolului", care, poate, nici nu mai avea nevoie de condiţia superlativă, imperfectul copulei „a constitui" oferă o retrospectivă generoasă în atribute suficiente spre a susţine „geneza ideilor".

Spiritul eseistic nemulţumit de incertitudinea pe care o sesizează în alocutor, forţează texul argumentativ printr-o frază de succesiune a faptelor ipotetice, construite cu ajutorul conectivului potenţial „dacă", spre a genera acţiuni concentrice, simultane la nivelul spaţiilor natural, artificial, abstract.

În interioritatea ordinii temporale se manifestă ***relaţii cauzale*** – cum s-ar putea explica altfel geneza decât printr-o înlănţuire cauzală? Se prezintă succint cauzalităţi şi raporturi simultane petrecute în cosmos între lumile imaginarului poetic stănescian, reflexii ale spaţiilor *natural, artificial, abstract* şi *intervale* [Derida] citite ca inferenţe.

Prin ***ordinea temporală, cauzalitate*** şi ***interval*** se redă coerenţa discursului ce propune o arhitectură discursivă inter - spaţii! Intervalul de final poate fi gândit printr-o inferenţă de tipul: *omul se află mereu între* ..., manifestată printr-un enunţ de tipul(a): *omul se află mereu ... între stările de alienare sau de atracţie!* Sau(b): *omul se află mereu între cosmos şi logos ...între spaţiul natural şi cel abstract!* Sau(c): *omul e zoón politikón aflat între ştiinţă şi artă!* Sau(d): ... *prezintă un univers (in)finit şi interior universului natural.* Şi, în fine(e): *Ignorându-şi propria inimă (spaţiul abstract), alienându-se de spaţiul natural, omul se află mereu într-o tensiune alergică faţă de spaţiul artificial(cel specific antroposului)*

Procesul inferenţial constă într-unul sau mai multe puncte de vedere (al) ale concluziilor lingvistice corelate cu efectele textuale: ***„Inferenţa*** *e calcul interpretativ prin care se reconstruieşte un*

BDD-A23729 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:36 UTC)

conținut implicit prin formularea unor ipoteze, în conducerea manifestării oricăror forme de incompletitudine sau de ambiguitate în produsul verbal textual, ce provoacă interpretări incerte."[Vlad, 2000: 70]

Mecanismul inferențial se prezintă ca modele deductiv, inductiv (probalistic) și abductiv (analogic)! În interpretarea unui parcurs inferențial sau model comunicativ-pragmatic, intervin fenomene textuale, ca de exemplu: anafora (în anumite realizări discursive), coreferința (ambiguitate referențială), conectorii pragmatici, elipsa textual-discursivă, ironia, metafora, metonimia, sinecdoca și alte „efecte de sens", pe care le vom discuta în cadrul izotopiei!

Ca ultim interval al eseului mai sus-citat propunem „re-lectura" metaforei: *„A îngrozi natura!"*, sugestivă în eseu. *Ignoranța, alienarea, alergia ca* ***epidemie noetică*** sunt stări ce-i vor produce eului creator „dislocări" existențiale de propria biografie, resimțite acut în antropogonie și redate de o conștiință lirică lucidă, dinamizând o poetică a rupturii care va antrena schimbarea tematică (dinspre memoria războiului spre adolescență) și modificarea concepției poetice (de la poezia metaforică spre „starea poeziei", trezirea conștiinței, transcenderea în spirit și în cuvânt).

De reținut! În discursul eseistic stănescian, ***intervalul,*** principiu activ al coerenței, devine sugestie a ordinii spiritului eseistic și propune ***o etică a spiritului poetic***. E evident că arbitrarul intervalului se cere înlocuit cu o pre-ordine. *„Cum se supraviețuiește decent în interval? [...]* ***Etica e o disciplină a intervalului****, [...] ea nu e* ***acasă*** *decât în spațiul de dinaintea opțiunii ultime."*[Pleșu, 1994: 8] Etica intervine în selectarea și sistematizarea ideilor estetice vehiculate în eseu, prin medierea izotopiilor!

[B] O altă dimensiune a coerenței constă în ***coerența tematică și referențială***. Primul aspect al coerenței, cel tematic, este validat prin opțiunea pentru conceptele estetice raportate la poezie, de unde și tipul eseului poetic. Din remarca: *„Cel mai înalt vârf al esteticii e etica"*[Stănescu], de unde existența la nivelul textului discursiv a unei ***competențe estetice*** (sau *etice* ?) a eseistului, dar și a cititorului.

Referențialitatea este prezentă la *„nivelul raporturilor dintre expresiile coreferențiale ale discursului și rolul lor în asigurarea coerenței."*[Moeschler, Reboul, 1999: 431]. Altfel spus, un discurs se fundamentează pe baza enunțurilor între care sunt evidente legături de natură diversă, și anume: *tematică, referențială, propoziţională, ilocuţionară, argumentativă.*

Preluăm raționamentul pragmatic conform căruia: *„[...]* ***coerența*** *este mai mult o chestiune de* ***interpretare*** *decât o chestiune formală: o suită de enunțuri este coerentă și constituie un discurs bine format dacă și numai dacă există o interpretare potrivit căreia enunțurile respective pot fi puse în legătură unele cu altele"[s.a.]*[Moeschler, Reboul, 1999: 436] Exemplificăm observația teoretică prin interpretarea fragmentului - dialog din eseul *Scrisori de dragoste sau înserare de seară*: „Toma răspunse: *El este* ***trecerea stândă locului****, locul mișcării dinlăuntru, adică semnul. //* Toma mai adaugă: ***Semnul e singurul care este în afară****. El este dezîmbrățișarea cuvântului cu lucrul cuvântat."*
Ioachim zise: *De la o vreme se face tot mai frig*[3]*, dar albul zăpezilor nu se arată și nici negrul*[4] *urmelor*[5] *labelor de lup tras spre munte.* ***Într-adevăr****!"*

Textul conține două lanțuri referențiale: două replici spre completarea raționamentului discipolului (*Toma mai adaugă*...), cea dintâi identitate referențială, iar replica maestrului, o a doua prezență.

Primele replici sunt construite pe dihotomia static vs. dinamic incluse într-un *lanț anaforic*[6][reluarea prin anaforă]: pronumele personal, persoana a III-a, *el*, în reluarea substantivului-subiect: *semnul.* Lanțul anaforic surprinde semantica inițierii, aici statutul discipolului. „Semnul", obiectul de referință în discurs, este ca definit ca expresie un *stând locului*, sintagmă clădită pe un paradox care asociază [+static] cu un gerunziu perceput [+dinamic], continuitate completată printr-un topos deschis, neprecizat: *loc*. E un *stând locului* [+static] simultan petrecut cu o *trecere* dincolo [+dinamic], *în afară*, ... definind sfera conținutului, semnificanța! Asta presupune *comentariul*: ca semnificant, semnul se concentrează într-o expresie

BDD-A23729 © 2007 Editura Universității „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:36 UTC)

fixă, dar ca semnificație poate fi oriunde, oricând altceva în funcție de context....! Argumentarea vine din partea lui Ioachim, maestrul, ziditorul enunțării instituite printr-un *lanț referențial* desemnând un „real".

Astfel, frigul asociat de obicei cu zăpada preferă un context insolit: conservarea într-o altă identitate, albul și negrul nu sunt altceva decât valori asociate oscilării între lumi! Frigul primește semnificația luciditățiI: frigul Golgotei! Zăpada este apa purificatoare prin excelență[Durand, 2000: 213]; în ea sunt reunite în stare pură toate virtuțile cathartice: limpezimea, prospețimea, luminozitatea, răceala. *„Apa spală; zăpada transsubstanțiază*!" [Braga, 1993: 112]. Mai mult: dacă albul poate prinde o cădere pleonastică dintr-o zăpadă, negrul este asociat urmelor de lup. De aici, sensul poetic al schimbării identitare, trecerea în altceva, se conservă într-o Hiperboreea, ținut utopic stăpânit de Apollo, Fauna Hiperboreei – vulpe, urs, lup, ren – este reprezentativă în poezia stănesciană pentru foamea spirituală, devorare prin cunoaștere! Foamea lupului sau *mutarea în lup* devine opțiune pentru transcendent! După cum se observă, sensul poetic al eseului activează „un adevăr polipier" ce abordează discursul dinspre un anume duct (ontologic, mitologic, psihologic, lingvistico-pragmatic etc.) Asta presupune deschiderea eseului stănescian spre poetic, spre poezie ca organ de cunoaștere continuă fiind o nouă provocare pentru cititor!

[C] ***Coeziunea*** constă în „capacitatea elementelor verbale explicite (co-prezente) de a realiza legături intra-textuale de sens."[Vlad, 1994: 71] Adică: „un discurs va fi considerat coeziv, dacă există relații propoziționale între enunțurile care îl compun: relații temporale, tematice sau referențiale."[Moeschler, 1999: 440] S-a subliniat deseori că o condiție a coeziunii ar fi ***progresia***[8], în sensul insistenței folosirii unor anumite elemente semantice, posibile a se institui în nuclee izotope. Coeziunea rămâne un indiciu cartezian al discursului, mai cu seamă al celui de natură eseistică (ce trimite spre rațiune, logica enunțării!)

Notă 1. Ca ***reguli de coerență*** a discursului, reținem: ***coerența***, prin care este posibilă interpretarea discursului [proprietăți formale explicitate fie prin relații intra-enunțiale, fie extra-lingvistic, prin inferențe, apelând la o premisă implicitară, la o ipoteză contextuală sau la o schemă standard de acțiuni – script, plan, scenariu!]; ***coeziunea***, dimensiunea lingvistică și semantică a discursului, și, în fine, ***conexitatea***, prin care se înțelege proprietatea realizării relațiilor intra-enunțiale prin mărci lingvistice, de exemplu: conectorii pragmatici!

Un *conector pragmatic* este un gramatem – conjuncție, adverb, locuțiune - al cărui rol este de a lega fragmente de discurs și de a contribui la constituirea unor unități discursive complexe, plecând de la unități discursive simple. De exemplu, situația apozemului *adică* „dezvoltat" într-o construcție apozitivă, cu rol emfatic, deci fără funcție sintactică, un modalizator [Chiorean, 2004: 49-50] echivalent cu construcția: *care va să zică; după cum spuneam; cine (nimeni) altul / alta decât ...*[9] ! Prin urmare, funcția coerenței constă în *interpretabilitate*, ca a coeziunii în *continuitatea informațională*, iar funcția conexiunii este claritatea, fluența, unitatea sensului textual: „[...] prezența unui conector face conexitatea *non-ambiguă și univocă*." [Moeschler, Reboul, 1999: 441]

Notă 2. În *Dicționarul enciclopedic de pragmatică* [1999, ed. rom.], Jacques Moeschler și Anne Reboul fac „o digresiune" spre pătrunderea regulilor de coerență, insistând pe două aspecte: (a) cele patru metareguli de coerență [Charolles, 1978], „*care dau seama de intuiția preteoretică de coerență sau de incoerență asociată judecăților noastre discursive"* [apud Moeschler, Reboul, 1999: 441] și (b): *„[....] în cursul desfășurării interacțiunii verbale, enunțurile sunt supuse unor restricții secvențiale* sau *restricții de înlănțuire*"[Moeschler, Reboul, 1999: 443]. În eventualitatea abordării unei analize textuale, merită a fi amintite metaregulile de coerență sau cele patru „reguli ale regulilor": repetiția[10], progresia[11], non-contradicția[12] și relația[13]. *Regulile de înlănțuire* sau ***restricțiile conversaționale*** sunt de două tipuri, care vizează „schimbul" la nivelul constituenților (reactiv vs. inițiativ)[14] sau „intervențiile": ***restricțiile inter-intervenții*** și, respectiv, ***restricțiile intra-intervenție***. [Moeschler, Reboul] În funcție de saturarea condițiilor, se stabilește ***gradul de adecvare***

BDD-A23729 © 2007 Editura Universității „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:36 UTC)

cotextuală a discursului[cf Moeschler, 1999: 444], adică îndeplinirea restricţiilor secvenţiale (de aici: coerenţa comportă diferite grade, o scară de valori). Spre exemplificare a ***gradului de adecvare cotextuală***, vom lua mostre de discurs eseistic din *Hemografia*:

„[**1**] *A venit îngerul şi mi-a zis: de atâta amar de vreme te veghez ca să ajungi om de ştiinţă şi tu până acum* ***n-ai inventat*** *nimic!*

[**2**] *Cum să nu:* ***am inventat****; numai că ştiinţa pe care am creat-o este atât de subtilă, încât uneori se confundă cu firescul. Ea se numeşte hemografia, adică scrierea cu tine însuţi.*

[**3**$_1$] *Această scriere încearcă să oprească în loc ceea ce nu poate fi niciodată în loc:* [...] *pricina secretă de a exista a celui care există, adică.*

[**3**$_2$] *[Hemografia] are vârsta celui care se scrie pe sine. Strămoşii ei sunt în viitor.*[...]

[**3**$_3$] *Cel mai mare hemograf nu s-a născut încă [...]*

[3$_{3.1}$] [...] *trupul lui va fi o neasemuită vorbire*[...]

[3$_{3.2}$] [...] *toată fiinţa lui va revărsa un fel de fericire a vorbirii* [...]

[3$_{3.3}$][..] *El nu va scrie multe cărţi, dar cuvintele lui vor fi nesfârşite* [...]

[3$_{3.4}$] *El îşi va aduce aminte numai de o fiinţă foarte frumoasă şi care* [...] *va urma să se nască.*

[**3**$_4$] *Hemografia este abstractă şi practică totodată. Te scrii pe tine pe dinăuntrul sufletului tău mai întâi, ca să poţi la urmă să scrii pe dinafară sufletele altora.*

[**4**] *Îngerul se uită posomorât la mine:*

- Eu aş fi vrut să fac din tine un om, iar nu un înger. De ce mă dezamăgeşti?

[**5**] *Trece în fugă un copil şi se opreşte brusc. Se uită lung la noi şi ne spune:*

- Mă, voi nu vreţi un măr, că mie nu-mi mai este foame de el!" [Stănescu, 1990: 305-307]

Conţinutul eseistic este dispus pe secvenţele discursive ale construcţiei discursului eseistic – duct, pretext, experiment eseistic, concluzie, epilog, respectându-se grila de interpretare R-TEXT, conform căreia, în analiza textologică, am avut în vedere activarea sensului prin Interpretantul imediat la nivelul ductului (verbul *a inventa* îşi asumă rolul izotopic: *a inventa* devine sinonim cu *a crea*; bineînţeles, având în vedere eseul poetic, aici, ductul va fi comunicarea poetică!), a seriei de raţionamente lansată de Interpretantul dinamic în pretext (*am inventat ... hemografia*) şi experiment (supus demonstraţiei eseistice în scopul comprehensiunii hemografiei şi a agentului ... hemograf!), a Interpretantului final, în logica conclusivă a discursului de referinţă (*a inventa* devine *a face ... un om, iar nu un înger*), respectiv apelul reînnoit la Interpretantul iniţial, la nivelul epilogului (*mărul*: semnal pentru debarcarea în real; prin urmare, imaginarul poetic de referinţă în acest eseu este *mundus imaginalis*). Interpretantul final este corelat cu un nou duct ce propune planul ideatic al altui eseu: *Al meu suflet, Psyche* (eseistul va „experimenta" imaginarele poetice: sensibil vs. inteligibil), ce va solicita receptarea eseului *Râsul raţiunii estetice* (logosul este *„locul în care materia se desparte definitiv de vid"*!) care, la nesfârşit, va produce sens eseistic despre comunicarea poetică!

Revenind la analiza gradului de adecvare cotextuală a discursului eseistic *Hemografia*, observăm că secvenţa iniţială [**1**] *„A venit îngerul (**şi**) mi-a zis*: [...]*"* validează complinirea ca sens a constituentului reactiv prin secvenţele argumentative anunţate de semnele de punctuaţie „două puncte":

[**1**a] *de atâta amar de vreme te veghez*	CT – CCP [discurs coeziv]
[**1**b] *ca să ajungi om de ştiinţă*	CT$_1$-CCP$_1$-CI$_1$-CQA$_1$[discurs coerent]
[**1**c] *(**şi**) tu până acum **n**-ai inventat **nimic**!*	CT$_2$-CCP2-CI$_2$-CQA$_2$ [discurs coerent]

Timpul „vegherii" specific naturii angelice [CT: înscrierea în destin] are ca finalitate derivarea *„om de ştiinţă"* din ductul „inventării destinului" [CI: ipostază a devenirii] anulat prin segmentele corelative ale negării [CQA: ipostază ce contravine „aşteptărilor"]: modalizatorul *„nu"* şi pronumele negativ *„nimic"*. De fapt, negarea devine tehnica ce incită alocutorul spre

BDD-A23729 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:36 UTC)

conversaţie [**2**], funcţionând ca o amânare spre aşteptate inferenţe explicative (argumentative) de tip [**3**], consemnate în raţionamentele experimentului eseistic despre variantele stănesciene ale contemplării prin comunicarea poetică: aici, *hemografia*, demonstrată prin secvenţele [**3**$_{1\text{-}4}$], în alt eseu, *hemolexia*!

Conexiunea se verifică la fiece nivel al discursului: la nivelul secvenţelor tip [**3**] prin reluarea verbului *a inventa* din[**2**] forma perfectului compus consfinţind desăvârşirea hemografiei ca tehnică (de ce nu?) textualistă (o meta-tehnică!), o tehnică *a firescului*, starea ce are ca sursă pe *a fi - fire*, semem deschizător de câmp verbal al existenţei; apoi la nivelul secvenţelor argumentative[**3**$_{3.1\text{-}3.4}$] pentru portretul *hemografului* [**3**$_3$]!

Secvenţa [**4**] *„Îngerul se uită la posomorât la mine:"* - volitiv consumat într-o dezamăgire:

[**4**a:] *Eu aş fi vrut să fac din tine un om*[...] CT (dezamăgire, deziluzie) – CCP (act consumat, deşertăciune!)

[**4**b]: ... ***iar*** *nu un înger*... CT (devenirea) + CCP (ancorarea eului în *realia*, în imaginal, nu în real!) + CI (devenire... cu sens creator)

[**4**c]: *De ce mă dezamăgeşti?* CT (retorica dezamăgirii) + CCP (retorism confruntat cu adevărul afirmaţiei conţinute la nivelul constituentului iniţiativ din secvenţa [**1**]) + CI (funcţia ilocuţionară).

Secvenţa [**4**] corespunde concluziei eseistice: fiind satisfăcute condiţiile CT + CCP + CI, ne confruntăm cu un discurs ***coerent***. Ca epilog, intervine secvenţa [**5**]: discursul conţine (oare de ce?) debarcarea în real, coborârea dintr-o *imaginatio vera* în realitate - un copil renunţă la măr, adjuvant devorator al... realului, un abandon generos în favoarea ... hemografului şi a îngerului acestuia, care [straniu!] îşi iese din imaterialitate (aici vorbeşte, e locutorul!).

Care ar fi semnificaţia gestului generos făcut de copil printr-o oprire bruscă din alergarea de ... destin – imaginea vieţii ca o competiţie ? Mărul, fruct al păcatului, continuă a-şi exersa funcţia de ispită asupra omului. Mărul e semnalul care anunţă ... staţia de sosire sau, poate, o haltă, de fiece dată, alta, inedită în cunoaştere! Mărul cunoaşterii va ispiti în crearea de ontos. Şi cine altul creează ontos, dacă nu cel care se bucură de poezie: organ continuu (de cunoaştere)! ... Şi istoria omului continuă repetând ipostazele (ca) daimon – înger, printr-o alergare între lumile posibile: *reală vs. imaginară vs. imaginală*, în scopul umplerii cu sens a fiinţei universale (la care şi el participă). *Mundus imaginalis*, spaţiul privilegiat dialogului despre hemografie, pledează pentru percepţia imaginală, acel Interpretant imediat ce va dinamiza sensul textual hiperdens! Ca „aplicaţie poetică" stănesciană în percepţia imaginală este relevant volumul *Noduri şi semne*.

Complementare adecvării cotextuale sunt ***condiţiile de adecvare contextuală***, referitoare la constituentul iniţiativ în raport determinant (de subordonare) faţă de cel reactiv. Prin urmare, adecvarea cotextuală a constituentului reactiv determină adecvarea contextuală a constituentului iniţiativ, după principiul de dependenţă a adecvării contextuale şi cotextuale a constituenţilor iniţiativi şi reactivi: *„Cu cât constituentul reactiv satisface mai bine restricţiile de înlănţuire, cu atât el consfinţeşte mai mult adecvarea contextuală a constituentului iniţiativ, cu cât constituentul reactiv satisface mai puţin restricţiile de înlănţuire, cu atât el consfinţeşte mai mult inadecvarea contextuală a constituentului iniţiativ."*[Moeschler, 1999: 444]

Acest principiu se construieşte pe fundamentele principiului de interpretare dialogică, enunţat astfel: ***„Interpretarea unui constituent de tip intervenţie este un fapt dialogic şi este rezultatul înlănţuirii dialogice la care dă loc acest constituent."*** [Moeschler, 1999: 445] De exemplu, natura angelică a locutorului din *Hemografia* susţine un dialog nu despre percepţia comună, ci despre percepţia imaginală, încât imaginarul desfăşurat va fi *mundus imaginalis*.[15] După cum interpretam mai sus, mărul cunoaşterii nu-şi dezminte funcţia ispititoare, aici, aceea prin care se reclamă sens poetic existentelor reale!

BDD-A23729 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:36 UTC)

Intervenţiile ce au loc prin restricţiile de înlănţuire intra-intervenţie sunt ilustrate prin condiţiile tematică (CT)[16], de relaţie argumentativă (CRA)[17] şi de orientare argumentativă (CQA)[18]. Cea din urmă condiţie, CQA, corespunde principiului de non - contradicţie argumentativă [cf Moeschler, 1999: 446-446], enunţat prin aspectele: [a] nu se pot susţine două concluzii opuse cu acelaşi argument; [b] două argumente opuse nu pot susţine aceeaşi concluzie.

În concluzie, analiza discursului este o disciplină eterogenă, de unde „traversarea" acesteia de curente şi teorii lingvistice diferite. Evidenţiem acest fapt printr-un fragment din gândirea aceluiaşi autor, care apreciază că analiza discursului solicită informaţii din mai multe domenii umaniste. Prin extrapolare, apreciem ***topofilia umanistă***[19] din discursul eseistic stănescian, mult apropiat poeziei, ca manifestare a entropiei la nivelul ştiinţelor omului, oferind o lectură a traseelor existenţiale posibile a fi înscrise într-o antropogonie !

BIBLIOGRAFIE LINGVISTICĂ

Emile Benveniste, *Probleme de lingvistică generală*, trad. Lucia Dumitru, Teora, 2000
Corin Braga, *Nichita Stănescu. Orizontul imaginar,* Imago, Sibiu, 1993
Jacques Derrida, *Diseminarea*, trad. Cornel Mihai Ionescu, Univers enciclopedic, 1997
Gilbert Durand, *Structuri antropologice al imaginarului*, trad. Marcel Aderca, Univers enciclopedic, Bucureşti, 2000
Jacques Moeschler, Anne Reboul, *Dicţionar enciclopedic de pragmatică*, coord. trad. Carmen Vlad şi Liana Pop, Echinox, Cluj-Napoca, 1999
Carmen Vlad, *Textul aisberg*, Ed. Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2000

IZVOARE

Nichita Stănescu *Fiziologia poeziei*, Eminescu, Bucureşti, 1990

NOTE:

[1] Aoristul (perfectul simplu) e specific enunţării istorice:*„Pentru istoric, prezentul [nu: prezentul istoric, care nu-i decât n artificiu de stil], perfectul şi viitorul [nu: prospectivul!] sunt excluse, pentru că dimensiunea prezentului este incompatibilă cu intenţia istorică."*[Benveniste, 2000: 233]

[2] Clasificarea timpurilor (lui Benveniste) soluţionează textual diferenţa dintre perfectul simplu(timp de prim plan) şi imperfect (definit ca un timp de fundal / plan secund) [cf Moeschler, 2000: 424]

[3] „Vremea" înregistrează o intensificare temporală, „gravitatea" timpului, care este asociată metonimic „frigului" ce provoacă o interpretare existenţialistă, îndepărtându-se de metaforicul timp hibernal prin „frigul Golgotei", căci: *„Toma, nu crucea e grea, căci nimica, îţi zic, nu are greutate; fulgul e greu, căci e prea plin de frigul Golgotei."*[Stănescu, 1990: 330]

[4] Ca inferenţe estetice, „albul" şi „negrul" vor „dejuca" valoarea!

[5] „Urma, urmele" numesc paradigma stilistică poetică ce aşteaptă complinirea! Sintagma „ urme de lup" devine „urma cuvântului" ca foame, devorare, inferenţe prezente şi în critica literară.

[6] *„Un lanţ anaforic este o suită de termeni singulari ce apar într-un context astfel încât, dacă unul dintre ei se referă la un lucru, atunci toţi ceilalţi se referă la acelaşi lucru."[*Moeschler, Reboul, 1999: 437]

[7] *„Condiţia necesară pentru existenţa unui lanţ referenţial într-un text este ca expresiile să fie coreferenţiale, adică să permită desemnarea unuia şi aceluiaşi segment de realitate."*[Moeschler,Reboul, 1999: 437]

[8] De fapt, progresia nu e singura condiţie a coeziunii, ei alăturându-i-se, repetiţia, non-contradicţia şi relaţia, explicate mai jos!

[9] Exemple: *... M şi C, adică prietenii tăi... / M şi C, care va să zică (după cum spuneam / nimeni alţii decât .../ cine alţii decât...) prietenii tăi...*

[10] Metaregula de repetiţie se referă la coeziunea textelor exemplificate de lanţurile anaforice şi de cele referenţiale, precum pronominalizările, descripţii definite, referenţializări deictice contextuale, substituţii lexicale, identitate

BDD-A23729 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:36 UTC)

presupoziţională şi reluări inferenţiale: *„Pentru ca un text să fie coerent, trebuie să conţină în dezvoltarea sa lineară nişte elemente cu recurenţă strictă."*[Moeschler, Reboul, 1999: 441]

[11] Metaregula de progresie: *„Pentru ca un text să fie coerent, trebuie ca dezvoltarea să fie însoţită de un aport semantic mereu înnoit."*[Moescheler, Reboul 1999: 442]

[12] Metaregula de non - contradicţie. *„ Pentru ca un text să fie coerent, trebuie ca dezvoltarea să nu introducă nici un element semantic care să contrazică un conţinut exprimat sau presupus de o ocurenţă anterioară sau deductibil din aceasta prin inferenţă"* [Moeschler, Reboul, 1999: 442]

[13] Metaregula de relaţie: *„Pentru ca o secvenţă sau un text să fie coerente, trebuie ca faptele la care se referă în lumea reprezentată să se lege între ele."* [Moeschler, reboul, 1999: 442]

[14] Acestea se exprimă prin condiţiile: **CT** (condiţia tematică): impune constituentului reactiv o temă identică cu cea a constituentului iniţiativ (iniţial); **CCP** (condiţia de conţinut propoziţional): impune constituentului reactiv stabilirea unei relaţii semantice (opozitivă, implicativă sau parafrastică, corespunzătoare sintactic, circumstanţei opoziţionale) cu constituentul iniţiativ; **CI** (condiţia ilocuţionară): impune constituentului reactiv un anume tip de funcţie ilocuţionară; **CQA** (condiţia de orientare argumentativă): impune constituentului reactiv o orientare argumentativă similară constituentului iniţial. [apud Moeschler, 1999: 443]

[15] Constituentul de tip intervenţie întemeiază un alt tip de imaginar în poezia modernă: univers imaginal, imaginar anunţat de altfel, mai cu seamă, de către Ion Barbu.

[16] CT: obligaţia de a continua intervenţia prin menţinera obiectului de discurs prezent în constituentul final al intervenţiei. [apud Moeschler, 1999: 444]

[17] CRA: obligaţia de a continua intervenţia cu un constituent care să poată intra în relaţie argumentativă cu primul constituent al intervenţiei. [apud Moeschler, 1999: 444]

[18] CQA: obligaţia de a continua intervenţia cu un constituent care nu contrazice orientarea argumentativă a primului constituent al intervenţiei.[apud Moeschler, 1999: 444]

[19] Eseul este locuit de om sau, la fel de bine, omul locuieşte eseul! Eseul este casa pentru *antropos*, spaţiu construit pe relaţia triadică: *logos-antropos-cosmos*!

BDD-A23729 © 2007 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:04:36 UTC)